

Pe scenele teatrelor

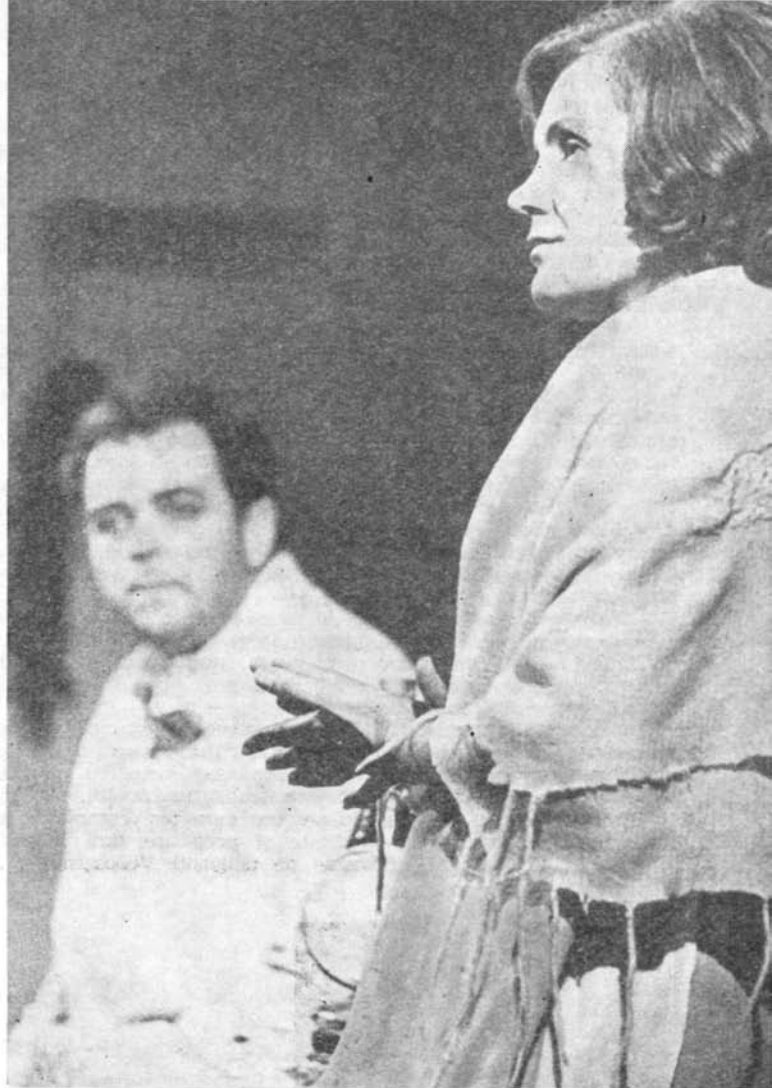
BUCUREȘTI ■ ■ ■ ■ ■

„DOMNIȘOARA NASTASIA“ de G. M. Zamfirescu
la Teatrul Național „I. L. Caragiale“ *

Cînd, în 1927, comedia tragică *Domnișoara Nastasia* era prezentată pentru întâia oară de compania Bulandra-Maximilian-Manolescu-Storin, publicului și criticii literare li se revelau surprinzător, deconcertant, pe lângă un dramaturg deosebit de talentat, adîncimile de omenie și emoție ale unei lumi atunci privită, cel mai des, cu superficialitate, în aspectele ei pitorești și frivole. Piesa contrazicea această tradiție a teatrului burghez, înfrunta optica obtuză curentă, provoca un puternic și răscolitor șoc de conștiință. Mahalaua Veseliei — în care trăiau Nastasia, și Luca, și Vulpașin, și Sorcovă — nu mai era obișnuita periferie „cu brîu roșu sau floare la ureche“, nu era nici măcar un loc oarecare de la marginea orașului, ci un spațiu tragic și simbolic totodată, de la marginea societății, unde se frîngeau sufletele și se destrăbeau dureros, definitiv, visurile unei alte vieți. Ceea ce sesizase înainte și M. Sorbul în piesele sale, G. M. Zamfirescu vede mai larg, cu un simț mai acut al implicațiilor sociale.

Cu o evoluție tragică adînc determinată de societatea și mediul în care au trăit, Nastasia și Vulpașin se impun ca doi dintre eroii cei mai realizați și mai compleși ai dramaturgiei noastre moderne. Însuși autorul insistă asupra complexității eroilor săi: „Vulpașin rămîne — alături de Nastasia — un caracter complex, un potențial de viață cu toate culmile și scăderile, cu toți demonii și îngerii laolaltă“. Construcția dramatică a personajelor nu țintește deci, lesne și după rețetele meșteșugului, efectul scenic, ci urmărește, interferează, fie în tragic, fie în comic, contururile unor psihologii, descoperă forțele ce le mișcă lăuntric,

* Regia : Ion Cojar. Decoruri și costume : Mihai Tofan. Distribuția : Raluca Zamfirescu (Nastasia), Chiril Economu (Ion Sorcovă), Boris Ciornei (Vulpașin), Gh. Cozorici (Luca), Silvia Dumitrescu-Timică (Vecina), Draga Olteanu (Paraschiva), Didona Popescu (Niculina), Dem. Rădulescu (Ionel), Vasile Manta (Luca Lacrimă), Gh. Popovici-Poenaru (Circiumarul), Const. Rautchi (Omul necăjit), Mircea Cojan (Halmanaua), I. Horațiu (Cerșetorul), Gabriel Florea (Orbul), C. Giura (Pacoste), Tanți Benescu-Munteanu (Gazda), Gr. Nagacevchi (Pascu).

semnificația aspirațiilor și gesturilor individuale, iar teatralitatea originală a dramei — din care fac parte chiar și leșturile naturaliste, accentele sentimentale — apare și se dezvoltă dintr-o zonă de umanitate bine specificată. Și Nastasia, și Luca, și Vulpașin își doresc o nouă viață — limpede, fericită —, dragostea îi leagă și-i desparte, îi înalță și prăbușește pe toți, într-o lume care pervertea și usca sentimentele, involbura și zdrobea inimile. Nastasia — pură și neabătută flacăra — și Vulpașin — aprig și impulsiv — se împotrivesc și duc lupta lor inegală până la sfârșit, luptă între ei și amândoi ies învinși. Dar destinul social îi silește să vadă unul în celălalt un destin, dorit sau respins cu aceeași voință și exasperare. Peste amândoi și peste ceilalți apasă și hotărăște acest destin social. Soluția tragică are ceva din violența sfișietoare a pieselor antice: căile sufletești ale eroilor devin tot mai înguste și complicate pentru cel din afară, urmărite doar prin intuiție, pentru ca, deodată, când finalul irumpe cu tăioasă evidență, oroarea să se schimbe în lumină, urletul nebulniei în strigăt de jale. O lumină fulgeră tare în noaptea acelei vieți, dezvoltându-i orizonturile închise. Piesa e poetică nu numai prin metaforele dialogului, dar prin zborul visurilor și aspirațiilor peste

orizontul vieții curente, prin incandescența trăirilor. Cu o concluzie sumbră, depresivă — care scoate în evidență și limitele de cunoaștere și reflectare ale autorului —, piesa rămâne totuși o elocventă operă realistă, acuzatoare. O atestă și mărturiile unor străluciți interpreți, numeroasele și elogioasele comentarii ale criticii din vremea lui și de azi.

La comemorarea dramaturgului, opera sa principală, *Domnișoara Nastasia*, a fost montată de regizorul Ion Cojar, pentru prima oară pe scena Naționalului bucureștean, acolo unde se cuvenea să fie reprezentată de multă vreme. Se pare că regizorul a dorit să-și situeze spectacolul în spiritul poziției estetice a lui G. M. Zamfirescu, care își declara, într-un articol, intenția de a readuce „teatrul la rostul lui inițial de factor determinant al examenului de conștiință“. Evitându-se în mod deliberat patetismul izbitor și exaltarea din interpretare, se cultivă, în ansamblu, expresia reținută, interiorizată, firească, semnificativă. Când *Nastasia* îi spune lui Vulpașin: „parcă am fi în fața judecătorilor“, cei doi sînt întorși spre sală; întreg spectacolul este astfel condus încît să păstreze limpede judecata publicului în aprecierea întâmplărilor dramatice. Urmărind să descifreze și să explice profilul spiritual, evoluția lăuntrică a personajelor, regizorul întrevește cauzalitatea lor socială, face vizibile condiționările din atmosfera mediului și timpului. Totuși, dacă sensul critic este exprimat cu claritate, iar anumite replici-cheie sînt suficient marcate pentru a ne convinge de imposibilitatea de a obține individual fericirea în acea societate, trecerile de la un ton la altul (de la visare la violență, de la tristețe la resemnare, de la inconștiență la durere...), de la un plan la altul, de la tragic la comic și invers, nu s-au înlănțuit totdeauna pregnant și în creșterea necesară.

Mihai Tofan a căutat în scenografie mai întîi atmosfera, susținută prin culoare, umbre și lumini, judicios alese și distribuite, apoi sugestia cîtorva detalii. Și de astă dată, un decor fără tavan, peste care se întinde un cer tratat grafic, hașurat în gri, în roșu, un cer care participă dramatic, nu unul desfășurîndu-și solitar, inaccesibil, înstelata poezie.

Raluca Zamfirescu, astăzi interpreta *Nastasiei*, a fost mai de mult, într-o altă montare, un înduioșător Luca Lacrimă. Acum, a intrupat o *Nastasia* ce poate părea neobișnuită, de o pronunțată cerebralitate, cu manifestări cîntărite rațional, servind întocmai intențiile stilistice ale regizorului. Actrița are spontaneitate și sobrietate în joc, înfățișîndu-ne un caracter complex, predominant de dirzenia aspirațiilor. Planurile ei, meditate și pregătite fără întrerupere — să-și schimbe viața, mai tîrziu, să se răzbune pe ucigașul Vulpașin —, îi dau o continuă con-

Chiril Economu (Ion Sorcovă)

centrare interioară, o explicabilă reținere în gesturi și mișcări. Ceea ce nu exclude furia cu care-și apără dragostea de „fetele“ cartierului. Uneori izbuconeste brutal față de Sorcovă („ești prost bătrîn !“, „lasă-le dracului de hamuri...“), căci resemnarea lui îi contrazice visurile, dar se reculege scunt și devine bună, miloasă. În așteptarea lui Vulpașin exprimă, cu toată ființa, un amestec de deznădejde scrișnită și scîrbă; privind-o, înțelegem că nu mai are nici un reazem, nici un scop în viață, în afară de răzbunarea pe care o pregătește. Convingător și clar conturat, rolul s-ar impune deplin dacă ar cîștiga mai multă forță și intensitate tragică.

Din păcate, partenerul ei, Boris Ciornei (Vulpașin), a schițat doar în parte și exterior rolul său dificil. Vulpașin a fost simplificat la un mod de existență primar, instinctual, cu gânduri rare și încete, împovărat de sentimentul dragostei. Datele eroului — stîngăcia, inhibiția sau șiretenia — actorul le expune infantil, fără profunzime expresivă, aproape de marginea ridicolului. S-a estompat astfel imaginea eroului luminat și de străluciri nebuloase, de acei „îngeri“ de care vorbea și dramaturgul.

Un bun Sorcovă, cald și nuanțat, realizează, în schimb, Chiril Economu, înbinînd exprimarea bătrîneții fizice cu aceea a îmbătrînirii sufletești. Rolul este jucat cu multiple fațete, evolutiv, de la resemnarea și neliniștea temătoare de la început, la revolta omului cinstit, gata să denunțe pe criminal. Interpretul relevă trăsăturile fundamentale ale personajului în momentele de duioșie, de glumă tristă, ca și în clipele cînd vorba ascunde un fel de egoism și îngrijorare bătrînească. El face totul cu naturala și sugestiv, de la cum ține și sucește țigara pînă la cum ascultă, cum pocnește din buze speriat, cum se ferește de Vulpașin sau cum îi aruncă banii, cu dezgust. Într-un rol insuficient construit — Luca —, Gh. Cozorici a avut integritate și calm bărbătesc, dar n-a reușit să găsească un scop, un sîmbure dramatic care să ne sporească interesul.

Nu putem încheia fără să amintim pe cei care au realizat cîteva tipuri autentice ale periferiei de altădată: Silvia Dumitrescu-Timică (Vecina), într-o compoziție ilariantă, sprintenă și colorată, Draga Olteanu (Paraschiva) și Didona Popescu (Niculina), cu apreciat aplomb comic, Dem. Rădulescu (Ionel), remarcabil în două scene de „amor“ grotesc, C. Rautchi (Omul necăjit), o siluetă emoționantă.

La comemorarea lui G. M. Zamfirescu, opera sa capitală, *Domnișoara Nastasia*, apare și astăzi publicului la fel de răscolitoare prin semnificațiile și tragismul existenței eroilor săi.

Ion Cazaban

„SOMNOROASA AVENTURĂ“ de Teodor Mazilu la Teatrul de Comedie *

În legătură cu *Somnoroasa aventură*, a doua piesă a lui Teodor Mazilu, se poate repeta tot ce s-a mai spus despre teatrul autorului: se poate vorbi despre inegalitățile care apar în compozițiile lui dramatice, despre neprevăzutul eroilor pe care dramaturgul îi investeste cu ideile noului, despre o viziune originală asupra unei teme preferate — filistinismul contemporan —, despre limbaul caricatură. Ca și în proză, în teatru, Mazilu se dovedește unul din scriitorii legați de teme și forme care sînt ale unei structuri morale și artistice aparte. Asemenea creatori pot fi respinși sau acceptați (ceea ce s-a și întîmplat, de mai multe ori, cu Mazilu), dar nu pot fi judecați după criterii care le sînt străine. Nu-i putem cere autorului *Proștilor sub clar de lună* să se despartă de satiră, să nu mai transforme în hidos și grotesc automatismele, pozele, ipocriziile mari și mici, care caută să acopere, cu falsă moralitate și pretinsă frumusețe, prozaismul amar al traiului și spiritului mic-burghez; nu putem dori ca eroii lui pozitivi să capete

* Regia: Dinu Cernescu. Scenografia: arh. Vladimir Popov. Distribuția: Niki Atanasiu (Ogaru), Agnia Bogoslava (Mătușa Cleo), Iarina Demian (Gabriela), Amza Pellea (Manole), Gh. Dinică (Gherman), Ina Don (Stela), Valentin Plătăreanu (Un admirator).